

آرایه‌های پدافند زمین به هوا

(رویکردی نوین به دفاع هوایی زمین پایه)

مؤلف:

مهدی علی نژاد

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

مرکز انتشارات راهبردی

تهران - ۱۳۹۸

سروشنامه	: علی نژاد، مهدی، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: آرایه‌های پدافند زمین به هوا: رویکردی نوین به دفاع هوایی زمین پایه/ مولف مهدی علی نژاد؛ ویراستار ادبی زینب بصیری.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۵ ص.: مصور، نقشه، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۸۵-۸۷-۴
صعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۲۷] - ۱۳۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: دفاع هوایی
موضوع	: Air defenses
موضوع	: پوشش زمین به هوا
موضوع	: Surface-to-air missiles
شناسه افزوده	: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات
رده بندی کنگره	: UG۳۰۰
رده بندی دیویی	: ۳۰۰۴۱۲۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۰۷۰۱۲

آرایه‌های پدافند زمین به هوا

نویسندگان: مهدی علی نژاد

ویراستار ادبی: زینب بصیری، اکبرتویی

ناظر ویراستار: مرتضی چشمه‌نور

صفحه‌آرا: مهران غلامیان

طراح جلد: زهرا مهدوی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

ناشر: انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه -

قیمت: ۳۰۰۰۰۰ ریال

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

مرکز انتشارات راهبردی

نشانی انتشارات: تهران. ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از اتوبان هنگام،

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

تلفن ۲۲۹۷۰۳۴۳ نشانی اینترنتی: www.sndu.ac.ir

پیشگفتار

جنگ همزاد بشر بوده و از دیرباز زندگی او را با مخاطره‌ها و تهدیدها عجین نموده است. بشریت در طول ۵۰۰۰ سال تمدن خود، ۱۴ هزار جنگ را تجربه کرده و در این جنگ‌ها قریب به چهار میلیارد انسان جان‌باخته‌اند (موحدی نیا، ۱۳۸۶: ۴۴-۴۳). در عصر جدید نیز، جنگ و خشونت کاهش نیافته است بلکه پیشرفت فناوری‌ها در این عصر عمق این تهدید را به‌طور مرتب افزایش داده است (درویشی، ۱۳۸۷: ۱۶۸). از این رو همه‌ی حکومت‌ها در راستای حفظ موجودیت و بقا خود به دنبال کسب قدرت و آمادگی دفاعی در برابر تهدیدهای متنوع پیش روی خود هستند. به بیان دیگر جوامع انسانی برای حفظ حکومت، استقلال، تمامیت ارضی و تأمین امنیت خود ناگزیر از فراهم نمودن نیروی نظامی و طراحی استواری دفاعی متناسب با تهدیدها هستند. در جوامع اسلامی نیز اولین مشخصه یک نیروی نظامی علاوه بر ایمان و اعتقاد راسخ به نظام حکومتی، برخورداری از سلاح و آرایه دفاعی مناسب برای دفاع از کیان اسلامی است.

توصیه به آمادگی‌های دفاعی، تدارک و تهیه سلاح در سوره بقره، درجای جای آموزه‌های دین اسلام به چشم می‌خورد. در آیه ۶۰ سوره انفال خداوند می‌فرماید: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ»^۱. «در برابر آنها (دشمنان) آنچه توان دارید از نیرو آماده‌سازید و ... به شما ستم نخواهد شد». یعنی در انتظار نمانید تا دشمن به شما حمله کند و آنگاه آماده مقابله شوید، بلکه از پیش باید به حد کافی آمادگی در برابر تهاجم احتمالی دشمن داشته باشید. کلمه قوه، نه تنها وسایل جنگی و سلاح‌های مدرن هر عصری را در برمی‌گیرد، بلکه تمام نیروها و قدرت‌هایی را که به نحوی در پیروزی بر

دشمن اثر دارد شامل می‌شود، اعم از نیروهای مادی و معنوی (مکارم شیرازی، ۱۳۸۶: ۲۲۰).

همچنین در سوره آل عمران، خداوند می‌فرماید: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَابْتَغُوا لَكُمْ آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ «ای کسانی که ایمان آورده‌اید (در برابر مشکلات و ...) استقامت کنید و در برابر دشمنان نیز استقامت به خرج دهید و از مرزهای خود، مراقبت به عمل آورید و از خدا بپرهیزید شاید رستگار شوید».^۱ در تعریف «مرابطه» که به عنوان دستور سوم در این آیه بدان فرمان داده شده، آمده است: «نگهداری نیروهای رزمی و آماده باش جهت محافظت و حراست از مرزهای کشور و زیر نظر داشتن دشمن و مراقبت از حرکت، ای مثبوت» (مکارم شیرازی، ۱۳۸۶: ۳۴۵). بی شک لازمه جامه عمل پوشاندن به چنین دستور و الیف مهمی، برخورداری از تشکیلات و سازمانی نظامی است که با سازوبرگ و سلاح نظامی دستور توجه به حفاظت و حراست از مرزهای نظام اسلامی پرداخته، دشمن و هر تجاوزی را با طاقه دفع می‌کند.

در زمان پیامبر اسلام نیز الگوهای دفاع، حاکم، چیدمان نیرو و تجهیزات، بارها مورد بررسی و توجه خاصی قرار می‌گرفت. در این دوران تهیه و تدارک سلاح و امکانات از اهمیت بالایی برخوردار بوده و از راه‌های مختلفی تأمین می‌شد. به عنوان مثال پیامبر بعد از جنگ با یهودیان تعدادی از اسیران بنی قریظه را با سعد بن ابی وقاص (رضی الله عنه) به سوی نجد فرستادند تا آنان از آن منطقه سلاح و اسب برای رسول الله (صلی الله علیه و آله) بخرند (ابن هشام، ۱۳۶۸: ۲۴۵-۲۴۴). برای جنگ تبوک دستور دادند برای کسانی که اسب ندارند برایشان خریداری شود تا از فضیلت جهاد بازمانند. دیگر آنکه برای تأمین تدارکات و تجهیزات سپاه حتی در صورت نیاز از پیروان ادیان دیگر (یهودیان بنی قریظه، مسیحیان نجران) امکانات نظامی را به عاریه می‌گرفتند (بلاذری، ۱۳۹۸: ۱۰۴).

در جنگ‌های اخیر نیز از جمله تهاجم امریکا و متحدانش به عراق در سال ۲۰۰۳، آرایه‌ها و تجهیزات نظامی با فناوری‌ها و الگوهای جدید در تمامی صحنه‌های جنگ نظیر فرماندهی و کنترل، تهاجم هوایی، عملیات روانی، جنگ الکترونیک و... حضور داشتند. در این جنگ‌ها به دلیل گسترش استفاده از انواع هواگردها و تغییر راهبرد نبرد، به نبرد هوا-زمینی و نبرد هوایی - فضایی، اهمیت پدافند هوایی جهت تأمین مراکز حیاتی و حساس دوچندان شده است؛ بنابراین هراندازه که اهمیت دستیابی به جنگنده‌ها و بمب‌افکن‌ها، جدای از قدرت‌های بزرگ بیشتر می‌شود، اهمیت پدافند هوایی و دستیابی به یک طرح دفاع هوایی کارآمد بیش‌ازپیش احساس می‌شود.